

DOI 10.52363/2414-5866-2024-1-40

УДК 35:338.48

*Поступна О.В., д.держ.упр., проф., доцент кафедри менеджменту ННВЦ
НУЦЗ України, м. Харків,*

ORCID: 0000-0002-0622-0966

Свічкач К.О., здобувач вищої освіти, ННВЦ НУЦЗ України, м. Харків,

ORCID: 0009-0003-4395-2466

*Postupna O., Doctor of Science in Public Administration, Professor, Associate
Professor of the Department of Management of Educational-scientific-production
center, National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv,*

*Svichkar K., Student, Training Research and Production Centre, National
university of civil defence of Ukraine, Kharkiv*

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

FACTORS SHAPING THE TOURIST POTENTIAL OF CHERKASY REGION AS A FACTOR OF EFFECTIVE STRATEGIC PUBLIC MANAGEMENT

У статті здійснено аналіз туристичного потенціалу Черкаської області та визначено фактори, що впливають на ефективність стратегічного публічного управління в регіоні. Досліджено такі фактори, як географічні, природно-кліматичні, культурно-історичні, рекреаційні та визначено їх вплив на формування туристичного потенціалу Черкащини.

З'ясовано, що географічне розташування області, її близькість до столиці України та центральних міст Європи є зручним для розвитку як вітчизняного, так і міжнародного туризму; наявні сприятливі природно-кліматичні фактори області позитивно впливають на формування конкурентоспроможного туристсько-рекреаційного комплексу; наявний достатній потенціал закладів культури для організації та проведення дозвілля; область є осередком визначних пам'яток історії й культури, які відображають історичний шлях не тільки цього краю, але й мають важливе значення для вивчення історії України, Європи та всього світу; значна мережа територій і об'єктів природно-заповідного фонду дає можливість для організації рекреації тощо.

Виходячи з цілей розвитку туристично-рекреаційного комплексу на Черкащині, в регіоні зростає значення впровадження стратегічного управління в діяльність органів публічної влади і пояснюється це насамперед обраним країною євроінтеграційного курсу, прискоренням змін у навколишньому середовищі, появою запитів й змін позиції населення, досягненнями науки й техніки, розвитком інфор-

матизації суспільства та ін.

Ключові слова: органи публічної влади, стратегічне публічне управління, туристичний потенціал Черкаської області, туристичні ресурси, фактори впливу.

The article analyzes the tourist potential of the Cherkasy region and identifies the factors influencing the effectiveness of strategic public management in the region. Factors such as geographical, natural-climatic, cultural-historical, recreational are examined, and their impact on the formation of Cherkasy's tourism potential is determined.

It is established that the geographical location of the region, its proximity to the capital of Ukraine and major cities of Europe, is convenient for the development of both domestic and international tourism. Favorable natural-climatic factors of the region positively affect the formation of a competitive tourist-recreational complex. There is sufficient potential in cultural institutions for organizing and conducting leisure activities. The region is a center of significant historical and cultural landmarks that reflect not only the history of this region but also have important significance for studying the history of Ukraine, Europe, and the world. A significant network of territories and objects of the natural reserve fund provides opportunities for recreation, and so on.

Given the goals of developing the tourist-recreational complex in Cherkasy, the importance of implementing strategic management in the activities of public authorities in the region is increasing. This is primarily explained by the country's chosen course of Eurointegration, the acceleration of changes in the environment, the emergence of demands and changes in the population's position, achievements in science and technology, the development of society's informatization, etc.

Keywords: public authorities, strategic public management, tourist potential of Cherkasy region, tourist resources, influencing factors.

Постановка проблеми. Черкаська область, як одна з адміністративно-територіальна одиниць України, має свої «плюси» для розвитку міжнародного туризму – географічна близькість до столиці та значний потенціал для розвитку туристичної діяльності: сприятливі природно-кліматичні умови; мальовничі ландшафти; доволі велику мережу об'єктів і територій природно-заповідного фонду; історичну спадщину та велику кількість історико-культурних об'єктів і архітектурних пам'яток, привабливі туристичні маршрути тощо. Однак при цьому, в області є і недоліки: відносно слабо розвинена мережа транспортних коридорів та можливість залучення всіх видів транспорту для перевезення подорожуючих; залишаються невирішеними питання відповідності рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалу (кількість туристичних об'єктів області з повним комплексом забезпечення потреб туриста є невеликою; туристичні об'єкти не орієнтовані на інклюзивне середовище); низький рівень комфортності закладів готельної індустрії та ін. Перелічені позитивні й негативні аспекти в розвитку Черкащини мають враховуватись у діяльності органів публічної влади під час здійснення стратегічного управління в даному регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання розвитку туризму в Україні, наукові засади формування та реалізації державної політики в туристичній галузі висвітлюються в публікаціях О. Бейдика, В. Гетьмана, Г. Гребенник, С. Домбровської, О. Короля, Н. Леоненко, А. Помази-Пономаренко, О. Поступної, В. Руденка, А. Третяка, Д. Тюріної, В. Шведун та ін. Особливості розвитку туристичних ресурсів Черкаської області є предметом дослідження таких авторів, як А. Антонишин, С. Беляєва, Я. Вірменич, Р. Власенко, І. Герман, І. Гладка, В. Залозний, Ю. Ілляшенко, В. Красномоовець, К. Литвиненко, А. Манько, І. Махо, А. Плужник, М. Румянцева, Л. Слатвінська, С. Сонько, О. Старинець, Л. Фрей, О. Шестель та ін. Позитивно оцінюючи наукові здобутки вчених, слід зазначити, що більш детального аналізу потребують фактори, що є визначальними для формування туристичного потенціалу Черкащини, які, в тому числі, визначають ефективність здійснення стратегічного регіонального управління.

Постановка завдання. Мета статті – здійснити аналіз туристичного потенціалу Черкаської області та визначити фактори, що вплив на ефективність стратегічного публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розпочати аналіз туристичного потенціалу Черкаської області, хотілось би зазначити, що факторів, що впливають на формування цього потенціалу, є велика кількість і всі вони багатогранні; одні з них є динамічними (постійно змінюються в часі значення), інші – статичними (залишаються незмінними). Так, до динамічних факторів розвитку туризму частіше відносять демографічні, соціальні, економічні, культурні, науково-технічний прогрес (зумовлює швидкий розвиток туристичної індустрії, створює необхідні умови для розвитку масового туризму – готельні ланцюги, транспортні засоби для пасажирських перевезень, технічне забезпечення здійснення туристичної діяльності та ін.), пом'якшення міжнародного клімату (міжнародне співробітництво, процеси глобалізації, вирішення спірних питань шляхом міжнародних переговорів тощо) [18]. До статичних факторів частіше відносять географічні, природно-кліматичні, культурно-історичні, рекреаційні. Отже, розглянемо їх більш детально.

Черкаська область у складі України була утворена 7 січня 1954 р. Географічно вона розташована в центральній лісостеповій частині країни та знаходиться в середній течії річок Дніпро (басейн річки складає 12,0 тис. км²) і Південний Буг (басейн річки складає 8,9 тис. км²). Значні площі області затоплені водами Канівського і Кременчуцького водосховищ. Більша частина області розміщена на Придніпровській височині (до 270 м), а менша – лівобережна – у Придніпровській низовині [6]. Сьогодні Черкащина посідає 18 місце в державі за площею території, яка складає 20,9 тис. км² (3,5 % всієї території країни), з чисельністю наявного населення станом на січень 2022 р. 1159,2 тис. осіб, що складає всього 2,8 % від усього населення країни [17].

З півночі область межує з Київською, на півдні – з Кіровоградською, на сході – з Полтавською та на заході – з Вінницькою областями. Відповідно до математичних розрахунків, географічним центром України в Черкаській області є с. Мар'янівка Шполянського району; відстані від центрального міста області – Черкас до найбільших економічних європейських центрів – до: Варшави – 954 км, Віденя – 1534 км, Берліна – 1523 км, Будапешта – 1234 км, Праги – 1599 км [12]. Таке географічне розташування та близькість до центральних міст Європи є зручним для розвитку міжнародного туризму.

Слід зазначити, що Черкащина має достатньо сприятливі природно-кліматичні передумови для формування туристично-рекреаційного потенціалу: клімат є помірно континентальним, порівняно теплим із нестійким вологозабезпеченням; зима малосніжна, м'яка, з частими відлигами; літо тепле, в окремі роки спекотне, помірно вологе, західні вітри приносять опади. Середня температура взимку складає $-5,9\text{ }^{\circ}\text{C}$, а влітку $+19\text{ }^{\circ}\text{C}$. В цілому, клімат області сприятливий для зростання деревних і чагарникових порід, насамперед високопродуктивних дубових і соснових насаджень. Саме ліси складають основу природних ресурсів Черкаської області, які відносяться переважно до рівнини і входять до лісостепової зони. В цілому, лісистість становить 15,2 % від всієї площі області. Проте, на Черкащині існують певні проблеми щодо збереження природних ландшафтів і рослин. Зокрема, 334 види судинних рослин, що складає 17 % флори області, знаходяться під загрозою зникнення, серед них 69 видів занесено до Червоної книги України, 14 включені в додаток I Бернської Конвенції, 7 охороняються в Європі (Європейський Червоний список), 3 – у всесвітньому масштабі. Також є різноманітний і тваринний світ, хоча кількість їх особин є незначною. Тож, з метою збереження біологічного різноманіття області охороняється 81 вид тварин, з них 67 занесено до Червоної книги України [16].

Щодо водних ресурсів, то густина річкової мережі області добре розвинена та складає $0,2 - 0,54\text{ км/км}^2$. У межах області протікає головна водна артерія країни – р. Дніпро (протяжність – 150 км), 7 середніх протяжністю понад 0,7 тис. км та 1029 малих річок. Загальна протяжність всіх річок складає понад 7,7 тис. км. До того ж на малих і середніх річках Черкаської області побудовано 38 водосховищ і 2497 ставків [3]. Незважаючи на достатньо значну кількість водних ресурсів, із-за нерівномірного формування поверхневого стоку по місяцях в області відчувається дефіцит у водозабезпеченні (від стандартів, установлених Європейською Економічною Комісією ООН забезпеченістю водою на одного жителя, до водонезабезпеченого регіону відділяє лише $0,14\text{ тис. м}^3$).

Загалом сприятливі кліматичні умови та природні ресурси сприяють значному біорізноманіттю, що і дозволило сформувати достатньо цікавий та різноманітний природно-заповідний фонд (далі – ПЗФ) регіону. Загальні відомості про кількість і загальну площу різних типів територій та об'єктів

ПЗФ області наведено в табл. 1.

В цілому, ПЗФ Черкащини нараховує 590 територій і об'єктів ПЗФ, з яких 23 загальнодержавного і 567 місцевого значення. Загальний показник заповідності складає 3,1 % від всієї площі області.

Отже, в Черкаській області наявні сприятливі природно-кліматичні фактори, що позитивно впливають на формування конкурентоспроможного туристсько-рекреаційного комплексу.

Таблиця 1

Кількість територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного та місцевого значення на території Черкаської області станом на 01.01.2024

№ з/п	Тип території та об'єкта ПЗФ	Кількість об'єктів	Площа, га
<i>Території та об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення</i>			
1	Природні заповідники	1	8657,2
2	Національні природні парки	3	18060,7
3	Заказники	5	14324,7
4	Пам'ятки природи	6	1166
5	Дендрологічні парки	1	179,18
6	Зоологічні парки	1	4,37
7	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	6	688,89
<i>Всього загальнодержавного значення</i>		23	43081,1
<i>Території та об'єкти ПЗФ місцевого значення</i>			
1	Регіональні ландшафтні парки	1	5562,5
2	Заказники	242	29157,1
3	Пам'ятки природи	209	773,1
4	Заповідні урочища	52	3725,9
5	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	63	751,6
<i>Всього місцевого значення</i>		567	39970,3
<i>Всього загальнодержавного значення</i>		590	83051,4

Джерело: складено авторами за джерелом [11]

Щодо історико-культурного потенціалу Черкаської області. Оскільки територія сучасної Черкащини була заселена з часів пізнього палеоліту та у різні часи входила до складу різних державних утворень: Київської Русі, Золотої Орди, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Гетьманщини, Російської імперії (частина області була у складі Київської, інша – у складі Малоросійської (Полтавської з 1802 р.) губернії), тож земля області багата на об'єкти історико-культурної спадщини, які й відображають різні етапи розвитку історії, культури, життя та діяльності її мешканців.

Що стосується розвитку культури, то на кінець 2019 р. в області функціонувало: 720 бібліотек; 724 будинки культури, клубів, центрів культури і дозвілля; 42 початкові спеціалізовані мистецькі заклади освіти; 2 академічних театри (Черкаський академічний обласний український музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка, Черкаський академічний театр ляльок); 2 концертні заклади (Черкаська обласна філармонія, комунальний заклад «Об'єднання художніх колективів»); 10 об'єктів кінопоказу [15]. Виходячи з наведених даних, можна стверджувати, що як для мешканців області, так і для її гостей наявний достатній потенціал для організації та проведення дозвілля.

Як зазначено на сайті Черкаської обласної ради, на державному обліку перебувають 9078 пам'яток, з них статус національного мають 93, решта – пам'ятки місцевого значення [8]. Розподіл пам'яток за їх видами наведено на рис. 1.

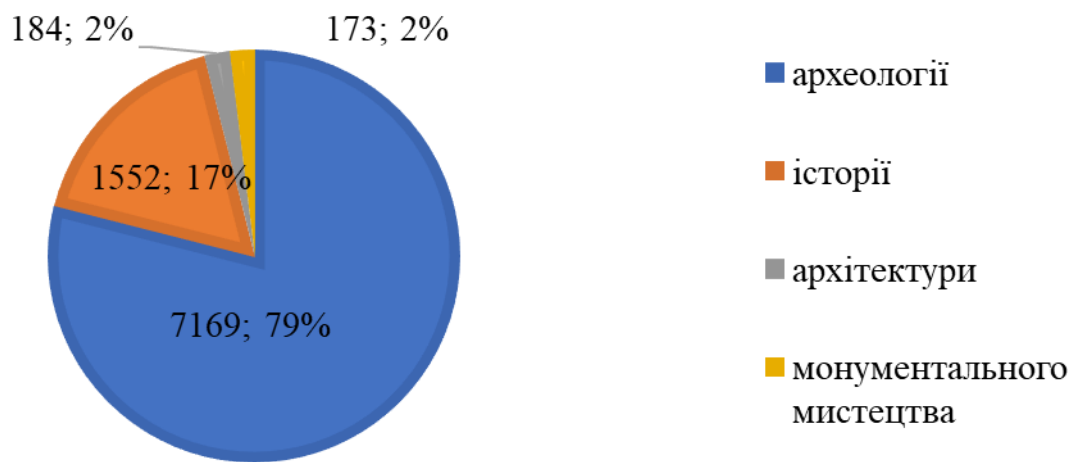

Рис. 1. Історико-культурні пам'ятки Черкаської області за їх видами станом на 2019 р.

З представлених даних видно, що найбільше в області пам'яток археології (79 %) і практично у 5 раз менше пам'яток архітектури (17 %), зовсім мала кількість пам'яток архітектури і монументального мистецтва. Найбільш цінними серед археологічних пам'яток області вважаються: пізньопалеолітична стоянка Межиріч (збереглися залишки поселення XVII-XV ст. до н. е.), городища чорнопільської культури (культури перехідного періоду від бронзового до раннього залізного віку (Суботівське, Жаботинське поселення)), скіфські (Мотронинське, Пастирське (VII-III ст. до н. е.)), райковецької культури (Монастирок, кінець VII – початок X ст.), зарубинецької культури (Пилипенкова Гора, кінець III ст. до н. е. – II ст. н. е.), давньоруські (Княжа Гора поблизу м. Канева, городища X-XIII ст.) [7]. Як справедливо зазначає С. Беляєва, саме на Черкащині набули поширення всесвітньо відомі архео-

логічні культури, у тому числі й трипільська – одна з найбільш яскравих явищ стародавньої історії Європи [2]. Вважається, що саме у трипільському поселенні (розмір 450 га) у 4 тис. до н. е. проживало 15 тис. трипільців. На місце їх розселення на Черкащині створено заповідник з відтвореними житлами цього народу, музеєм з великою кількістю артефактів (с. Легедзине), знайдених археологами під час розкопок, які тривають і досі [1].

Слід зауважити, що найвизначніші пам'ятки області об'єднані у 8 заповідників.

Загальні дані про них представлені в табл. 2.

Наведені дані свідчать про те, що перший заповідник був створений у 1925 р., а за часи незалежності України з 8 заповідників було створено 5. Заповідник, який займає найбільшу площу – Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура».

Крім заповідників, на Черкащині є унікальні архітектурні об'єкти різних часів, зокрема, Палац Даховських (ансамбль розташований на 89 га, куди входить замок, парк, гребля зі ставом, «Острів кохання» та сад. Комплекс створювали 4 польських покоління поміщиків Даховських), Садиба князів Лопухіних-Демидових (садово-парковий комплекс у стилі романтизму, що розташований на 3 гранітних островах посеред р. Рось; зберіглося лише 10 з 13 будівель комплексу), Резиденція Богдана Хмельницького (історико-культурний комплекс середини XVII ст., гетьманська столиця), Замчище Богдана Хмельницького (місце мастку родини Хмельницького), маєток Симиренків (місце, де проживала родина Симиренків, де було виведено сорт яблуні Ренет Симиренка) та ін. Також у Черкаській області діє 50 музеїв, серед яких найвідомішими є: Історико-етнографічний музей-скансен «Козацькі землі України», музеї Б. Хмельницького та Т. Шевченка, Скансен «Козацький хутір», Літературно-меморіальний музей О. Пушкіна і П. Чайковського, Черкаський обласний краєзнавчий музей, музей «Кобзаря» Т. Шевченка, Черкаський обласний художній музей, Перший народний музей «Тарасова світлиця», Уманський краєзнавчий музей, Галерея народного мистецтва України тощо.

Таким чином, Черкаська область є осередком визначних пам'яток історії й культури, які відображають історичний шлях не тільки цього краю, але й мають важливе значення для вивчення історії України, Європи та всього світу.

Варто відмітити, що наявність рекреаційних ресурсів території визначає рекреаційні можливості. Під поняттям «рекреаційні ресурси» частіше розуміють природні системи та їх елементи, наявні культурно-історичні та санаторно-курортні об'єкти (установи, заклади, підприємства), а також ті людські ресурси, які забезпечують функціонування цих об'єктів [14]. Рекреаційний об'єкт – це фактично «місце з обмеженою площею, що використовується для відпочинку: озеро, лісова поляна, пам'ятка природи і т.д.» [4].

Тож, рекреаційні ресурси зазвичай використовують для організації відпочинку та оздоровлення як громадян країни, у якій розташовані ці ресурси, так і іноземних туристів.

Таблиця 2

Загальні дані про історико-культурні заповідники Черкаської області

Назва заповідника	Рік заснування	Місце знаходження	Площа, га
Шевченківський національний заповідник	1925	м. Канів	45
Національний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка»	1992	Звенигородський р-н	27,3
Національний історико-культурний заповідник «Чигирин»	1989	Чигиринський р-н	1249,65
Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура»	2002	с. Легедзине, Тальнівський р-н	2045
Державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів»	1994	м. Канів	590
Кам'янський державний історико-культурний заповідник	1955	м. Кам'янка	10,1
Корсунь-Шевченківський державний історико-культурний заповідник	1994	м. Корсунь-Шевченківський	понад 100
Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань»	2005	м. Умань	82

Джерело: складено авторами за джерелом [8]

Рекреаційні ресурси формуються, виходячи із рекреаційних потреб населення та наявними туристичними ресурсами. В залежності від рекреаційних функцій (фізіологічних, психологічних, лікувально-оздоровчих, спортивних та ін.) в Черкаській області розвиваються різні види туризму: спортивний, релігійний, екологічний, сільський зелений, водний, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, подієвий, військовий тощо. Розглянемо деякі з них.

Черкащина має достатньо потужний рекреаційний потенціал для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. На її території функціонують відомі санаторно-оздоровчі та курортні заклади – «Аквадар» (тип – бальнеологічний; загальнотерапевтичний, працює цілорічно), «Мошногір'я» (бальнеологічний, кліматичний; загальнотерапевтичний з реабілітаційним відділенням), «Світанок» (кліматичний, питний), «Україна» (бальнеологічний, кліматичний; спеціалізований з реабілітаційним відділенням) [13] та ін.

Для розвитку спортивного туризму в області існує також багато мож-

ливостей. Зокрема, щодо кінного спорту, то, наприклад, у Жашківському кінно-спортивному комплексі пропозиції для туристів поєднують елегантний кінний спорт і комфортабельний відпочинок (на території комплексу, крім стайні, пасовища і манежу, є також готель, ресторан і боулінг; кінний завод налічує 300 спортивних коней; тут проводяться змагання європейського і світового рівня); у Кінно-спортивному клубі «Сван» можна навчитися кататися верхи на конях під наглядом досвідчених інструкторів [5].

У с. Водяники працює Гірськолижний спортивно-оздоровчий комплекс «Водяники», який має три траси – для новачків, досвідчених і професіоналів. Також тут є сноуборд-парк із трамплінами, сноутюбінг, канатна дорога, бугельний підйомник, пункт прокату лижного спорядження та сноубордів, а на території комплексу розташовані комфортабельні готелі, мережа ресторанів, бані з джакузі та чани. Влітку комплекс пропонує відвідувачам покататися на велосипедах і квадроциклах. В цілому зауважимо, що пропозиції щодо видів спортивного туризму в Черкаській області є різноманітними, а саме: теніс (Міжнародний спортивний комплекс з великого тенісу «Селена»), яхтінг (яхт-клуб «Парус»), баскетбол, греко-римська боротьба (КП «Будівельник»), триатлон (в Долині троянд), стрільба з луку (КП «Будівельник») [9], картінг (Центр екстремально-спортивних розваг «Karting Club»), флаєрізм (Fly_in_cherkassy) тощо.

Розвиток екотуризму є одним із засобів вирішення багатьох сільських проблем та складовою частиною комплексного соціально-економічного розвитку села [20]. К. Литвиненко і А. Манько зазначають, що на Черкащині формується розуміння екологічного та сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку з широкою можливістю використання природного, культурного і матеріального потенціалу території. Науковці вважають доцільним створювати в області тематичні села та зелені агросадиби [10]. І сьогодні на регіональному туристичному ринку вже є пропозиції щодо цього виду туризму та діють такі туристичні об'єкти, як: Ферма для друзів (невеличка сімейна ферма поруч з гірськолижним комплексом), Кобзарєва коліска (садиба з побутом і традиціями часів Т. Шевченка, у якій пропонуються екскурсії, харчування, катання верхи на конях, майстер-класи з випікання хліба, петриківського розпису, гончарства та ін.), Холодноярський зорепад (садиба – маленький замок, де пропонуються страви української кухні, є лазня, басейн, дитяче містечко), Коло друзів (садиба зі ставом, пропонується харчування, дегустація, рибалка, екскурсії, майстер-класи), Хата Отамана (садиба у стилі української хати), Ясний день (садиба в еко-стилі), Три меди (садиба з власною лазнею і пасікою), Хата Берєгині (садиба із українською діючою піччю), Гостинний двір «Дикий хутір» (садиба в традиційному українському стилі) тощо [19].

Осередком розвитку військового туризму є військово-відпочинковий комплекс «Шампань», де увіковічено пам'ять воїнів, які боролись у Другій

світовій війні, на території Афганістану та в інших країнах, а також висвітлені героїчні вчинки ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС.

Щодо релігійного туризму, то на Черкащині є безліч цінних релігійних об'єктів (Свято-Миколаївський жіночий, Мотронинський, Свято-Онуфрієвський чоловічий, Красногірський жіночий монастирі; Долина Святого Миколая, Іллінська церква, Буддійський храм «Білий лотос», Могила Раббі Нахмана та ін.).

Крім того, в області відбувається багато різних заходів в рамках подієвого туризму, зокрема такі фестивалі, як «Світого Миколая», нескореної нації «Холодний Яр», Черкаський книжковий фестиваль «Маестро», Всеукраїнський фестиваль Тараса Шевченка «Ше.fest», мотофестивалі «Дорога на Січ» та «Тарасова гора», Міжнародний фестиваль повітряних куль «Могольф'єрія. Квітуха країна», Міжнародний фестиваль «Jazz Діліжанс», Молодіжний арт-фестиваль «Гайда Fest», фестиваль тимблдингу «Summer challenge», мистецький фестиваль народних ремесел та українських забав «Крутий заміс», етнофестиваль «Трипільська толока» та ін.

Висновки. Підсумовуючи можна стверджувати, що Черкащина є надзвичайно потужним осередком розвитку туризму в Україні. Вдале географічне розташування, сприятливі природно-кліматичні умови, багата історія, наявні архітектурні пам'ятки, значна мережа територій і об'єктів ПЗФ та привабливі туристичні маршрути сприяють широкому різноманіттю пропозицій щодо популярних видів туризму та формує значні перспективи для розвитку регіонального туристично-рекреаційного комплексу як для внутрішнього, так і міжнародного туристичного ринку.

Сьогодні в регіоні зростає значення впровадження стратегічного управління в діяльність органів публічної влади й пояснюється це насамперед обранням країною євроінтеграційного курсу, прискоренням змін у навколишньому середовищі, появою запитів й змін позиції населення, досягненнями науки й техніки, розвитком інформатизації суспільства та ін.

Список використаних джерел:

1. Антонишин А. П. Природньо-туристичні ресурси Черкаської області. *Економіко-правові дослідження: міждисциплінарна взаємодія* : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (26 вересня 2016 р.). Харків, 2016. С. 11-13.
2. Беляєва С. С. Історичні аспекти розвитку туризму на Черкащині. Матеріали VI Міжнар. ювілейної до 55-річчя ЧТДУ наук.-практ. конф. «*Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання*» : 26-27 березня 2015 р., м. Черкаси: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 2. Черкаси: Вид-во Чабаненко Ю.А., 2015. С. 10-13.
3. Беляєва С. С. Природні туристичні об'єкти Черкаської області. Матеріали VI Міжнар. ювілейної до 55-річчя ЧТДУ наук.-практ. конф. «*Тури-*

стичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання» : 26-27 березня 2015 р., м. Черкаси: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 2. Черкаси: Вид-во Чабаненко Ю.А., 2015. С. 123-126.

4. Беляєва С. С. Рекреаційні об'єкти Черкащини. Матеріали VI Міжнар. ювілейної до 55-річчя ЧТДУ наук.-практ. конф. «*Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання»* : 26-27 березня 2015 р., м. Черкаси: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 2. Черкаси: Вид-во Чабаненко Ю.А., 2015. С. 13-16.

5. Буклет «Черкащина. Місце сили». Черкаська обласна державна адміністрація. Офіційний портал. 60 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/14VUc5K6HFwGGgOHyLDEYSkrYPWPJsUn3/view>.

6. Верменич Я. В. Черкаська область. *Енциклопедія історії України* : Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Ін-т історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2013. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Cherkaska_oblast.

7. Ілляшенко Ю. Ю. Маєтки XVIII – XIX ст. як туристичний ресурс Черкащини. Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. «*Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання»* : 23-24 березня 2017 р., м. Черкаси: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 1. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2017. С. 290-294.

8. Історичні та культурні об'єкти : офіційний сайт Черкаської обласної ради. URL: <https://www.oblradack.gov.ua/istorychni-ta-kulturni-obekty>.

9. Корнілова Н. В. Існуючі маршрути для активного та спортивного відпочинку на Черкащині. Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. «*Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання»* : 24-25 березня 2016 р., м. Черкаси: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 2. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2012. С. 503-505.

10. Литвиненко К., Манько А. Видова структура туризму на території Черкаської області. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід* / Матеріали ювілейної X міжнар. наук. конфер. Львів, 2016. С. 215.

11. Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення на території Черкаської області станом на 01.01.2024. *Екологія. 7. Інформація щодо розвитку природно-заповідного фонду* : офіційний портал Черкаської обласної державної адміністрації. URL: <https://ck-oda.gov.ua/ekologiya/>.

12. Про Стратегію розвитку Черкаської області на період 2021-2027 роки : рішення Черкаської обласної ради від 11 вересня 2020 р. № 38-9/VII. URL: <https://ck-oda.gov.ua>.

13. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади. *Туризм*. Головне управ-

ління статистики у Черкаській області. URL: https://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2018/sanatorii_17.pdf.

14. Туристські ресурси України: конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання / Укладач О. В. Поступна. Харків: НУЦЗУ, 2020. 209 с. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11484/1_2020.pdf.

15. Фрей Л. В., Румянцева М. С. Туристсько-ресурсний потенціал Черкаської області. Матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання» : 19-20 березня 2020 р., м. Черкаси: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 2. Черкаси: ЧТДУ, 2020. С. 98-100.

16. Черкащина. Загальна інформація : офіційний портал Черкаської обласної державної адміністрації. URL: <https://ck-oda.gov.ua/heohrafichne-polozhennya>.

17. Чисельність населення по регіонах (за оцінкою) на 1 лютого 2022 року та середня чисельність у січні 2022 року. *Статистична інформація. Населення* : офіційний веб-портал Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

18. Шведун В. О., Білотіл О. М. Державне управління туристичною індустрією як базис розвитку туристичного ринку. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2018. № 1(18). С. 152–155.

19. Шестель О. Г., Старинець О. А. Сучасні тенденції сталої екологізації туристичної індустрії на Черкащині. Матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання» : 23-24 березня 2023 р., м. Черкаси: у 2-х томах / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Т. 1. Черкаси: ЧТДУ, 2023. С. 53-56.

20. Borysova O.V., Shvedun V.O., Sysoieva S.I., Butenko T.A., Tkachenko T.G., Protsenko N.M., Moiseeva O.G., Ponomarenko R.V., Stankevych S.V. Ecological tourism: pandemic lessons for Ukraine. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11(1). P. 191-195.

References:

1. Antonyshyn A. P. Pryrodno-turystychni resursy Cherkaskoi oblasti [Natural and Tourist Resources of Cherkasy Region]. *Ekonomiko-pravovi doslidzhennia: mizhdystsyplinarna vzaiemodiiia* : zb. materialiv I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (26 veresnia 2016 r.). Kharkiv, 2016. S. 11-13.

2. Beliaieva S. S. Istorychni aspekty rozvytku turyzmu na Cherkashchyni [Historical aspects of tourism development in Cherkasy region]. Materialy VI Mizhnar. yuvileinoi do 55-richchia ChTDU nauk.-prakt. konf. «Turystychnyi ta hotelno-restoranni biznes v Ukraini: problemy rozvytku ta rehuliuвання» : 26-27 beresnia 2015 r., m. Cherkasy: u 2-kh tomakh / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. T. 2. Cherkasy: Vyd-vo Chabanenko Yu.A., 2015. S. 10-13.

3. Beliaieva S. S. Pryrodni turystychni obiekty Cherkaskoi oblasti [Natural

tourist sites of Cherkasy region]. Materialy VI Mizhnar. yuvileinoi do 55-richchia ChTDU nauk.-prakt. konf. «*Turystychnyi ta hotelno-restoranni biznes v Ukraini: problemy rozvytku ta rehuliuвання*» : 26-27 bereznia 2015 r., m. Cherkasy: u 2-kh tomakh / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. T. 2. Cherkasy: Vyd-vo Chabanenko Yu.A., 2015. S. 123-126.

4. Beliaieva S. S. Rekreatsiini obiekty Cherkashchyny [Recreational objects of Cherkasy region]. Materialy VI Mizhnar. yuvileinoi do 55-richchia ChTDU nauk.-prakt. konf. «*Turystychnyi ta hotelno-restoranni biznes v Ukraini: problemy rozvytku ta rehuliuвання*» : 26-27 bereznia 2015 r., m. Cherkasy: u 2-kh tomakh / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. T. 2. Cherkasy: Vyd-vo Chabanenko Yu.A., 2015. S. 13-16.

5. Buklet «Cherkashchyna. Mistse syly» [Буклет «Черкащина. Місце сили» Booklet "Cherkasy Region. A Place of Power"]. *Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia*. Ofitsiinyi portal. 60 s. URL: <https://drive.google.com/file/d/14VUc5K6HFwGGgOHyLDEYSkpYPWPJsUn3/view>.

6. Vermych Ya. V. Cherkaska oblast [Cherkasy oblast]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy* : T. 10: T-Ya / Redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. In-t istorii Ukrainy. Kyiv: V-vo «Naukova dumka», 2013. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Cherkaska_oblast.

7. Illiashenko Yu. Yu. Maietky KhVIII – KhIX st. yak turystychnyi resurs Cherkashchyny [Estates of the eighteenth – nineteenth centuries. as a tourist resource of Cherkasy region]. Materialy VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «*Turystychnyi ta hotelno-restoranni biznes v Ukraini: problemy rozvytku ta rehuliuвання*» : 23-24 bereznia 2017 r., m. Cherkasy: u 2-kh tomakh / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. T. 1. Cherkasy: Vydavets Chabanenko Yu.A., 2017. S. 290-294.

8. Istorychni ta kulturni obiekty [Historical and cultural sites]: ofitsiinyi sait Cherkaskoi oblasnoi rady. URL: <https://www.oblrada.gov.ua/istorychni-ta-kulturni-obekty>.

9. Kornilova N. V. Isnuiuchi marshruty dlia aktyvnoho ta sportyvnoho vidpochynku na Cherkashchyni [Existing routes for active and sports recreation in Cherkasy region]. Materialy VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «*Turystychnyi ta hotelno-restoranni biznes v Ukraini: problemy rozvytku ta rehuliuвання*» : 24-25 bereznia 2016 r., m. Cherkasy: u 2-kh tomakh / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. T. 2. Cherkasy: Vydavets Chabanenko Yu.A., 2012. S. 503-505.

10. Lytvynenko K., Manko A. Vydova struktura turyzmu na terytorii Cherkaskoi oblasti [Specific structure of tourism on the territory of Cherkasy region]. *Heohrafiia, ekonomika i turymz: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid* / Materialy yuvileinoi Kh mizhnar. nauk. konfer. Lviv, 2016. S. 215.

11. Perelik terytorii ta obektiv pryrodno-zapovidnoho fondu zahalnodержavnogo ta mistsevoho znachennia na terytorii Cherkaskoi oblasti stanom na 01.01.2024 [List of territories and objects of the nature reserve fund of national and local importance on the territory of Cherkasy region as of 01.01.2024]. *Ekolohiia. 7. Informatsiia shchodo rozvytku pryrodno-zapovidnoho fondu* : ofitsiinyi portal Cherkaskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. URL: <https://ck-oda.gov.ua/ekologiya/>.

12. Pro Stratehiiu rozvytku Cherkaskoi oblasti na period 2021-2027 roky [On the Development Strategy of Cherkasy Region for the period 2021-2027] : rishennia Cherkaskoi oblasnoi rady vid 11 veresnia 2020 r. № 38-9/VII. URL: <https://ck-oda.gov.ua>.
13. Sanatarno-kurortni ta ozdorovchi zaklady [Sanatoriums and health resorts]. *Turyzm*. Holovne upravlinnia statystryky u Cherkaskii oblasti. URL: https://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2018/sanatorii_17.pdf.
14. Turystski resursy Ukrainy [Tourist Resources of Ukraine]: konspekt leksii. Dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity, yaki navchaiutsia za spetsialnistiu 242 «Turyzm» za usima formamy navchannia / Ukladach O. V. Postupna. Kharkiv: NUTsZU, 2020. 209 s. ULR: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11484/1_2020.pdf.
15. Frei L. V., Rumiantseva M. S. Turystsko-resursnyi potentsial Cherkaskoi oblasti [Tourist and resource potential of Cherkasy region]. Materialy KhI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Turystychnyi ta hotelno-restoranni biznes v Ukraini: problemy rozvytku ta rehuliuвання» : 19-20 bereznia 2020 r., m. Cherkasy: u 2-kh tomakh / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. T. 2. Cherkasy: ChTDU, 2020. S. 98-100.
16. Cherkashchyna. Zahalna informatsiia [Cherkasy region. General Information] : ofitsiinyi portal Cherkaskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. URL: <https://ck-oda.gov.ua/heohrafichne-polozhennya>.
17. Chyselnist naselennia po rehionakh (za otsinkoiu) na 1 liutoho 2022 roku ta serednia chyselnist u sichni 2022 roku [Population by region (estimated) as of 1 February 2022 and average population in January 2022]. *Statystychna informatsiia. Naselennia* : ofitsiinyi veb-portal Derzhavnoi sluzhby statystryky Ukrainy. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
18. Shvedun V. O., Bilotil O. M. Derzhavne upravlinnia turystychnoiu industriieiu yak bazys rozvytku turystychnoho rynku [State management of the tourism industry as a basis for the development of the tourism market]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*. 2018. № 1(18). S. 152–155.
19. Shestel O. H., Starynets O. A. Suchasni tendentsii staloi ekolohizatsii turystychnoiu industrii na Cherkashchyni [Current trends in sustainable greening of the tourism industry in Cherkasy region]. Materialy KhIV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Turystychnyi ta hotelno-restoranni biznes v Ukraini: problemy rozvytku ta rehuliuвання» : 23-24 bereznia 2023 r., m. Cherkasy: u 2-kh tomakh / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. T. 1. Cherkasy: ChTDU, 2023. S. 53-56.
20. Borysova O.V., Shvedun V.O., Sysoieva S.I., Butenko T.A., Tkachenko T.G., Protsenko N.M., Moiseeva O.G., Ponomarenko R.V., Stankevych S.V. Ecological tourism: pandemic lessons for Ukraine. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11(1). P. 191-195.